3 Σεπτεμβρίου 2014

Η “Θεολογία” του Χρόνου

/ Γενικά Θέματα / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη

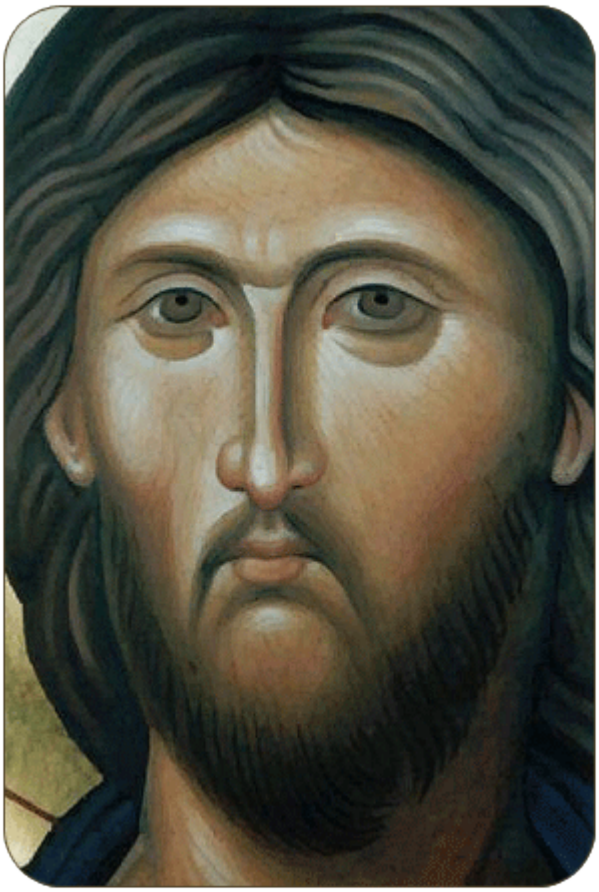

Αρχιμανδρίτης Αρσένιος Κατερέλος
Ηγούμενος Ι. Μονής Αγίου Νικολάου Δίβρης Φθιώτιδος

Από αύριο, αγαπητοί μου αδελφοί, θα έχωμε, ως γνωστόν, νέα αρχή του εκκλησιαστικού έτους. Θα εορτάσωμε, επομένως, εκκλησιαστική πρωτοχρονιά.

Αυτό οφείλεται κυρίως στον λόγο ότι κατά τον μήνα αυτόν, όπως εξηγούν οι διάφοροι ερμηνευταί, έχομε την αρχή της ”συλληψεως” και της ”εγκυμοσυνης” όλων σχεδόν των καρπών, των οποίων η αρχή της γεννήσεως λαμβάνει χώραν, τις περισσότερες φορές, τον μήνα Μάρτιο. Αλλά και γενικώτερα κατά το τέλος του καλοκαιριού συνάγομε τους καρπούς, που ήσαν βέβαια ασφαλώς αποτέλεσμα των παρελθόντων κόπων μας, γίνεται μία ποικίλη εναλλαγή γύρω μας, η γη αροτριάται και γεωργείται εκ νέου, κλπ. Εμείς δε ξανασυμμαζευόμεθα εκ νέου, κλπ... Ενώ, την 1η Ιανουαρίου δεν λαμβάνει χώραν καμμία ουσιαστική αλλαγή, ούτε στον καιρό, ούτε στην γη, ούτε σε μας.

Με αφορμή όμως την αρχή του εκκλησιαστικού ημερολογίου, το οποίο θα εορτάσωμε, ας αναφέρωμε κάποια στοιχεία για τον χρόνο από απόψεως θεολογικής.

Αρχίζει το θεόπνευστο βιβλίο της Γενέσεως λέγοντας: «Εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην» (Γεν, Α΄, 1). Οι όροι «ουρανός» και «γη» εισήχθησαν προς έκφρασιν ολοκλήρου του σύμπαντος εις την μετάφρασι των Ο΄, ελλείψει μονολεκτικής εκφράσεως στην Εβραϊκή γλώσσα, εις την οποίαν πρωτογράφτηκε η Παλαιά Διαθήκη – όπως σημειώνει ο μακαριστός αρχιμανδρίτης Ιωήλ Γιαννακόπουλος -, διότι ο ουρανός και η γη είναι τα αμέσως ορατά εις πάντα άνθρωπον.

Κατά τους αγίους Πατέρας, ο Θεός εποίησε παν το ορατόν και αόρατον, ύλη δηλαδή και πνεύμα, επομένως εν τω ουρανώ πρέπει να εννοήσωμε και τους αγγέλους, που είναι άϋλοι ως προς εμάς.

Τώρα, αυτό το «εν αρχή», εις την αρχήν, όπως ερμηνεύει ο Ακάκιος Καισαρείας, είναι το ίδιον προς το «εποίησεν ο Θεός αρχήν του χρόνου και του κόσμου». Αυτό το «αρχή» σαφώς και υποδηλοί χρόνο. Και εμείς άλλωστε στην καθημερινή μας ζωή όταν λέμε, επί παραδείγματι, «σήμερα θα αρχίσω την α΄ εργασία, την τάδε εργασία», υπονοούμε αμέσως χρόνο ταυτόχρονα με την εργασία.

Έτσι λοιπόν στο βιβλίο της Γενέσεως τίθενται δύο στοιχεία, ταυτοχρόνως. Το στοιχείο του χώρου και του χρόνου. Η Δημιουργία χωρίς τον χρόνο είναι ένα ακατανόητο πράγμα. Δεν ευσταθεί ανεξαρτήτως του χρόνου. Δεν νοείται ο χρόνος χωρίς τον χώρο, ούτε ο χώρος χωρίς τον χρόνο. Είναι και τα δύο ταυτόχρονα. Δεν έγινε δηλαδή το ένα πιο μπροστά, έστω και κατά ελάχιστον, από το άλλο.

Όπως λέγει ο ιερός Αυγουστίνος «όχι εν χρόνω, αλλά μετά του χρόνου ο Θεός εστερέωσε – εδημιούργησε – τον κόσμο». Δηλαδή, δεν υπάρχει ήδη χρόνος και σε κάποια στιγμή ξεκινά η Δημιουργία μετά. Συνεπάγεται δηλαδή από την Αγία Γραφή, ότι το σύμπαν έχει αρχή.

Όλα αυτά λοιπόν, που διετυπώθησαν πριν τρισήμισυ περίπου χιλιάδες χρόνια θεοπνεύστως από τον Μωϋσή, τον συγγραφέα της Γενέσεως και όλης βέβαια της Πεντατεύχου, μας συνδέουν με τις τελευταίες ανακαλύψεις της υγιούς επιστήμης, η οποία, αποδέχεται ως αρχή του χρόνου την στιγμή της αρχής της δημιουργίας της ύλης.

Άρα «ην ποτέ – το σύμπαν – ότε ουκ ην». Αυτό βέβαια το έλεγε βλασφήμως ο αιρετικώτατος Άρειος για τον Χριστό. Και φυσικά δεν ισχύει στον Χριστό, γιατί ο Χριστός ως Πρόσωπο, ως ύπαρξι, είναι άχρονος. Δεν ισχύει, αλλά μπορούμε να το χρησιμοποιήσωμε αυτό το «ην ποτέ ότε ουκ ην» του Αρείου εύστοχα για το σύμπαν, γιατί όντως το σύμπαν είναι κτίσμα. Διότι κάποτε όντως δεν υπήρχε.

Αλλά ο,τι αρχίζει κάποτε και τελειώνει. Άλλωστε το σύμπαν αργοπεθαίνει με τον λεγόμενο «θερμικό θάνατο», σύμφωνα με το Β΄ θερμοδυναμικό αξίωμα. Μπορεί μεν να μην χάνεται η ενέργεια, αλλά πέφτει η ποιότητά της επειδή αυξάνεται η εντροπία. Ένα εκ των αποτελεσμάτων θα είναι ο ήλιος να ψυχθή, οπότε θα σβήση η ζωή στην γη. Οι επιστήμονες γενικώς δέχονται την αργή φθορά και τον θερμικό

του σύμπαντος. Αργή μεν, φθορά δε. Άλλο θέμα βέβαια είναι τι θα κάνη ο Θεός στο τέλος της ιστορίας.
Αλλά, ας μη παρασυρθούμε τώρα σε άλλα καθαρώς επιστημονικά θέματα, και ας επανέλθωμε μόνο στην ζώσα διαχρονική, αλάνθαστη αποκάλυψι του λόγου του Θεού, που με το «εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην», το σύμπαν δηλαδή, τον χώρο και τον χρόνο, διακηρύσσονται και ξεκαθαρίζονται πάρα πολλές αλήθειες.
Κατ᾽ αρχάς, διατρανώνεται το αἴδιον, το άχρονον και υπερκόσμιον του Θεού. Διότι, εφ᾽ όσον ο Θεός υπήρχε όταν έγινε αυτό το «εν αρχή», άρα είναι «προ πάσης αρχής», δεν έχει δηλαδή χρονική αρχή και τέλος. Αυτό θα πη «αἴδιος». Άλλωστε ο Θεός στην ουσία όχι απλώς δεν έχει χρονική αρχή, αλλά είναι και εκτός του χρόνου. Είναι ο μόνος εκτός χωροχρόνου Ων και Υπάρχων. Και προφανώς ήτο, είναι και θα είναι ανεξάρτητος του κόσμου, ως υπάχων προ αυτού.
Άρα, με την πρώτη φρασούλα της Γενέσεως διαπιστώνεται, ότι ο κόσμος είχε Δημιουργό και αρχή. Δεν είναι δηλαδή αποτέλεσμα τύχης. Ούτε είναι απόρροια της ουσίας του Θεού. Δεν είναι ένα ”κομματακι” του Θεού, γιατί τότε θα είχαμε πανθεϊσμό. Ο κόσμος έγινε υπό του Θεού, ο οποίος είναι και προ παντός και υπεράνω παντός.
Ο Θεός είναι ο μόνος άκτιστος, ο μόνος αδημιούργητος. Οφείλει την ύπαρξί Του όχι στην θέλησι κάποιου άλλου όντος, γιατί τότε εκείνο το άλλο ον θα ήτο ο Θεός, αλλά στην θέλησι του Εαυτού Του και γι᾽ αυτό υπάρχει ελευθέρως. Ο Θεός είναι ο μόνος που υπάρχει ελευθέρως και όχι εκ τινος άλλης ανάγκης η κάποιας άλλης αιτιότητος, όπως συμβαίνει με τα άλογα και λογικά κτίσματα, τους αγγέλους, τους ανθρώπους και την κτίσι, τα οποία ήλθαν εις την ύπαρξι μόνον από την αγαθότητα του Θεού.
Ο κόσμος όλος λοιπόν είναι κτιστός. Αυτό σημαίνει ότι ήλθε στην ύπαρξι από την ανυπαρξία, εκ του μη όντος. Έγινε δηλαδή από το μηδέν λόγω μόνον της θελήσεως του ακτίστου Θεού, ο οποίος Αυτός είπε και τα πάντα εγενήθησαν. Και όπως εξηγήσαμε ήδη, η Δημιουργία εφάνη ταυτόχρονα με τον χρόνο, δηλαδή την στιγμή που άρχισε ο χρόνος. Έτσι λοιπον όταν δεν υπήρχε κόσμος δεν υπήρχε και χρόνος. Αναφέρει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής: «Ο χρόνος από της του ουρανού και γης ποιήσεως αριθμείται», ο χρόνος δηλαδή αρχίζει να υπάρχη και να μετράται από την αρχή της Δημιουργία.
Αρχή του χρόνου είναι η στιγμή της γενέσεως του κόσμου. Επάνω σε αυτήν την πατερική ορθόδοξο θέσι ο ιερός Αυγουστίνος λέγει: «Δια της κινήσεως των κτισμάτων ήρχισε να τρέχη ο χρόνος. Εντεύθεν, προ της κτίσεως ματαίως θα αναζητηθή χρόνος ωσάν να ήτο δυνατόν να ευρεθή χρόνος προ του χρόνου»...! Συνεπώς, ”ορθοτερον” είναι ότι ο χρόνος ήρχισε από της κτίσεως και όχι η κτίσις από τον χρόνο. Πάντως και τα δύο έχουν ως ταυτόχρονη αρχή τους τον Θεόν.

Κατά τον Μέγα Βασίλειο «η αρχή του χρόνου δεν είναι ούτε χρόνος, ούτε έστω ένα απειροστότατο μόριο του χρόνου», που όσο και να το κόβουμε τείνει και πλησιάζει στο μηδέν, χωρίς να γίνεται μηδέν. «Όπως ακριβώς και η αρχή μιας πορείας δεν είναι ακόμη πορεία», δεν είναι ακόμη τμήμα δηλαδή, έστω και ελάχιστο, της πορείας. Όπως στην Ευκλείδιο Γεωμετρία, το γεωμετρικό σημείο που αποτελεί την αφετηρία μιας ημιευθείας που έχει αρχή αλλά δεν έχει τέλος – αυτό θα πη «ημιευθεία» – δεν αποτελεί τμήμα, έστω και ελαχιστότατον, της ημιευθείας αυτής.
Όπως αναφέρει εις την Εξαήμερόν του ο Μέγας Βασίλειος, η αρχή είναι απλή, ασύνθετος. Τότε, «εν αρχή» δηλαδή, δεν υπήρχε ακόμη χρόνος. Ξαφνικά όμως άρχισε να υπάρχη και να προβάλλη ταυτόχρονα η κτίσις. Δηλαδή, η αρχή της υπάρξεώς των οφείλεται σε μία μεταβολή. Αρχίζομε δηλαδή με μία μεταβολή. Αρχίζει να υπάρχη ο,τι υπάρχει με μία μεταβολή, γιατί από το μη ον ήλθε εις το ον.
Όπως το λέγει χαρακτηριστικά ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, «και αυτή της κτίσεως η υπόστασις – ο τρόπος υπάρξεως δηλαδή – από αλλοιώσεως ήρξατο». Με αλλαγή δηλαδή άρχισε.
Αλλά και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός τονίζει και προδιαγράφει τις συνέπειες αυτής της αρχικής μεταβολής, λέγοντας: « Ων γαρ – των οποίων δηλαδή – το είναι από τροπής ήρξατο, ταύτα τη τροπή υποκείσεται πάντως η φθειρόμενα η κατά προαίρεσιν αλλοιούμενα». Ο,τι λοιπόν αρχίζει την ύπαρξί του με μεταβολή, υπόκειται στην τροπή, στην αλλαγή, στην φθορά, που σημαίνει ότι κάποτε τελειώνει.
Όπως σε άλλο σημείο λέγει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης «η μετάβασις από το μη είναι εις το είναι τροπή τις καθ᾽ ην το μη υπάρχον θεία δυνάμει φέρεται εις το είναι. Λόγω της από τροπής εμφανίσεώς του ο άνθρωπος έχει αναγκαίως φύσιν αλλοιωτήν», δηλαδή τρεπτήν. Να το μεταφράσωμε λίγο: «Η μετάβασις από το μη είναι εις το είναι, από την ανυπαρξία στην ύπαρξι, είναι κάποια αλλαγή κατά την οποίαν αυτό το οποίο δεν υπήρχε, με την θεία βούλησι και δύναμι, έρχεται εις το είναι, εις την ύπαρξι δηλαδή. Και λόγω αυτής της αλλαγής, λόγω δηλαδή που η εμφάνισις οφείλεται σε κάποια τροπή, έχει ο άνθρωπος αναγκαίως μέσα του φύσιν που αλλοιώνεται, την τρεπτότητα δηλαδή.
Βέβαια, εάν θέλωμε να κυριολεκτήσωμε και να εμβαθύνωμε ολίγον, η μετάβασις από το μηδέν, από το τίποτε, από το μη ον εις το είναι, εις την ύπαρξιν δηλαδή, όπως και η πρώτη αυτή εμφάνισις, η αρχή της αλλοιώσεως και του χρόνου, όλα αυτά είναι, στο βάθος-βάθος, δια τον ανθρώπινον νουν, ο οποίος είναι πεπερασμένος ως προς τις δυνατότητές του, ακατανόητα και απρόσιτα.
Αυτό πρέπει καλά να το χωνέψωμε και ο,τι δεν καταλαβαίνομε και μας το αποκαλύπτει ο Θεός δεν πρέπει να το απορρίπτωμε. Άλλωστε, αν καταλαβαίναμε τον Θεό και τα του Θεού, ο Θεός δεν θα ήταν Θεός. Όπως ακατανόητο είναι, επί παραδείγματι, το πόσο απειροστό τμήμα του χρόνου χρειάσθηκε για να λάβη χώρα

η πρώτη αλλαγή. Αλλά ας μη πάμε τόσο μακρυά. Ας πάμε σε ένα διαχρονικό συνεχιζόμενο δικό μας παράδειγμα, ανάμεσα στα πολλά που μπορούμε να επιλέξωμε.

Πόσος απειροστότατος χρόνος απαιτείται για να γίνη η σύλληψις ενός νέου ανθρώπου; Δεν υπάρχει άνθρωπος και ξαφνικά, σε σχεδόν μηδέν χρόνο, έχομε νέον άνθρωπο, έχομε δηλαδή την δημιουργία του γονιμοποιημένου ωαρίου, που είναι πλήρης άνθρωπος. Και μάλιστα άμα τη συλλήψει υπάρχει ακεραία η ψυχή με όλες τις δυνάμεις της. Απλώς η ψυχή δεν εκδηλώνεται αμέσως δια των δυνάμεών της, λόγω του μη ανεπτυγμένου σωματικού στοιχείου.

Ο χρόνος λοιπόν είναι απειροστός την στιγμή που δημιουργείται ένας άνθρωπος. Τείνει εις το μηδέν χωρίς να είναι μηδέν, πράγμα δηλαδή εξ ίσου ακατανόητο με τα της Δημιουργίας. Πόσος χρόνος χρειάσθηκε για να γίνη η Δημιουργία, για να γίνη το φως, κλπ.; Και μπορούμε, νομίζω, κάπως να παραλληλίσωμε αυτήν την ταυτόχρονη εμφάνισι κόσμου και χρόνου με την ταυτόχρονη εμφάνισι, ψυχής και σώματος σε κάθε άνθρωπο.

Γιατί, όπως λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, «την ψυχήν ούτε γαρ προϋφίσταται του σώματος, ούτε μεθυφίσταται, αλλ᾽ άμα τη τούτου γενέσει κτίζεται και αυτή».

Και για να επανέλθωμε, όλη αυτή η μετάβασις από το ”μη είναι” εις το ”ειναι” είναι μία κίνησις, μία μεταβολή του μη υπαρκτού εις υπαρκτόν, όπως το διατυπώνει ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ. Και όλα αυτά πραγματοποιούνται μόνον κατά το θέλημα του Θεού.

Ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ ήτο Ρώσος θεολόγος και απεδέχετο πλήρως την ελληνική διαχρονική θεολογία. Έφθασε μάλιστα στο σημείο να αποκαλή, λόγω των Αγίων Πατέρων, τον Ελληνισμόν ”ιερον”, υποστηρίζων την αναγκαιότητα επιστροφής στο πνεύμα και την διδασκαλία των Αγίων Πατέρων.

Εάν τώρα με την καλώς νοουμένη δημιουργική φαντασία μας ξεκινήσωμε από το παρόν πηγαίνοντες όλο και προς τα πίσω χρονικώς, κάποτε, όσο πλησιάζομε στα βάθη του χρόνου, επιβάλλεται να σταματήσωμε, όταν φθάσωμε σ᾽ αυτό το «εν αρχή», στην αρχή του χωροχρόνου.

Αν παρομοιάσωμε, ανθρωπομορφικώς, την αϊδιότητα του Θεού με μία ευθεία γραμμή – η ευθεία γραμμή δεν έχει αρχή και τέλος – τότε, απαραιτήτως, υπάρχει ένα αφετηριακό σημείο πάνω σ᾽ αυτήν την ευθεία γραμμή, προ του οποίου δεν υπάρχει άλλο προγενέστερο χρονικό σημείο, καμμία στιγμή χρόνου. Επομένως και ταυτοσήμως, αυτό σημαίνει ότι πριν από το σημείο αυτό, το «εν αρχή» δηλαδή της Γενέσεως, δεν λαμβάνει χώραν καμμία μεταβολή, δεν συνεχίζει προς τα πίσω, προς το παρελθόν, η γραμμή του χρόνου.

Όπως το διατυπώνει ευστοχώτατα ο ιερός Αυγουστίνος «του χρόνου προηγείται, όχι ο χρόνος, αλλά η πάντοτε παρούσα αιωνιότης». Κι εμείς θα το πούμε «η

πάντοτε παρούσα άχρονος αιωνιότης».
Έτσι λοιπόν ο χρόνος κάποτε, «εν αρχή», άρχισε. Όμως, κατά την Αποκάλυψι «έσται ότε ο χρόνος ουκ έσται έτι» (Αποκ. Ι΄, 6). Θα έλθη στιγμή δηλαδή κάποτε που ο χρόνος δεν θα υπάρχη. Βέβαια, κανείς δεν μπορεί να ερμηνεύση πλήρως τα της Αποκαλύψεως. Και προφανώς αναφερόμεθα όχι στα ακατανόητα τμήματα αυτής, αλλά στα άλλα που είναι, η δυσνόητα, η φαίνονται απλά.
Για παράδειγμα, όταν λέγη σε κάποιο σημείο ότι στον μέλλοντα αιώνα θα είναι μία ημέρα ανέσπερος και δεν θα υπάρχη θάλασσα, φαίνεται απλό. Αλλά κανείς αυτό δεν μπορεί να το κατανοήση πλήρως σε όλο το βάθος και σε όλο το μεγαλείο του με τα τωρινά δεδομένα.
Κι ας πάμε τώρα εκ του αντιθέτου. Μήπως δηλαδή το ότι δεν θα υπάρχη η γνωστή μας θάλασσα σημαίνει ότι θα υπάρχουν τα γνωστά μας βουνά, εφ᾽ όσον δεν μας αναφέρη ότι αυτά δεν θα υπάρχουν, όπως το διασαφηνίζει για την θάλασσα; Αν είναι ποτέ αυτό δυνατόν! Να μην είμαστε αφελείς.
Πάντως, εν προκειμένω, για το θέμα του χρόνου και για την μέλλουσα ζωή λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, στο κεφάλαιο που αναφέρεται για τον «αιώνα», τα εξής: «Αιώνιος δε ζωή και αιώνιος κόλασις το ατελεύτητον του μέλλοντος αιώνος δηλοί. Ουδέ γαρ μετά την (Κοινήν) Ανάστασιν ημέραις και νυξίν ο χρόνος αριθμήσεται, έσται δε μάλλον μία ημέρα ανέσπερος του Ηλίου της Δικαιοσύνης τοις δικαίοις φαιδρώς επιλάμποντος τοις δε αμαρτωλοίς νυξ βαθεία απέραντος».
Και σε απλή μετάφρασι: «Η έκφρασις ”αιωνιος ζωή και αιώνιος κόλασις” φανερώνει το ατελείωτον του μέλλοντος αιώνος. Διότι, δεν θα μετράται ο χρόνος, μετά την Κοινή Ανάστασι των νεκρών, με τας ημέρας και τας νύκτας, όπως μετράται τώρα δηλαδή, αλλά θα είναι μία ”ημερα ανέσπερος”, κατά την οποίαν θα λάμπη φωτεινός επάνω εις τους δικαίους ο Ήλιος της Δικαιοσύνης – θα λάμπη φωτιστικά. Επάνω όμως εις τους αμαρτωλούς θα απλώνεται μία ατελείωτος βαθεία νύκτα». Με όλες βέβαια τις θλιβερές συνέπειες που έχει αυτό. Αλλοίμονο στους κολασμένους!
Στο σημείο αυτό ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ σχολιάζει, μεταξύ των άλλων, το εξής: «Η γραμμή του χρόνου θα διακοπή. Θα υπάρξη σ᾽ αυτήν και ένα τελευταίον σημείον. Το τέλος όμως αυτό, η περιστολή της αλληλοδιαδοχής του χρόνου, δεν σημαίνει και κατάργησι εκείνου που ήρχισε μαζί με τον χρόνο – της Δημιουργίας, ο,τι υπήρξε και εγένετο εν χρόνω. Δεν σημαίνει επιστροφήν η πτώσιν του κόσμου εις το μη είναι. Ο χρόνος τότε δεν θα υπάρχη. Η κτίσις όμως θα διατηρηθή. Ο κτιστός κόσμος δύναται να υπάρχη και εν ”ουχι χρόνω”. Η κτίσις ήρχισεν αλλά δεν θα παύση να υπάρχη. Όπως λέγει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος ”και ήρκται και ου παύσεται”. Ο χρόνος είναι τμήμα μιας ευθείας που έχει αρχή και τέλος. Ο χρόνος δεν εξισούται με την αιωνιότητα, διότι έχει αρχήν. Αντιθέτως, η αιωνιότης δεν έχει ούτε αρχήν, ούτε αλληλοδιαδοχήν. Το σύνολον του χρόνου δεν συμπίπτει με

την αιωνιότητα».
Όταν λέμε ότι η κτίσις θα διατηρηθή, εννοούμε, επί το ακριβέστερον, ότι θα μεταβληθή και θα ανακαινισθή. Αυτό, μπορούμε να το στηρίξωμε σε πάρα πολλά σημεία, αλλά ας πάρωμε τους Ψαλμούς. Όπως λέγει ο Ψαλμωδός στο τέλος του 101ου Ψαλμού: «Κατ᾽ αρχάς, συ Κύριε, την γην εθεμελίωσας και έργα των χειρών σου εισίν οι ουρανοί. Αυτοί απωλούνται, συ δε διαμένεις και πάντες ως ιμάτιον παλαιωθήσονται, και ωσεί περιβόλαιον ελίξεις αυτούς και αλλαγήσονται. Συ δε ο αυτός ει, και τα έτη σου ουκ εκλείψουσι».
Σε απλή ελεύθερη μετάφρασι: «Στην αρχή της Δημιουργίας, Συ Κύριε, που ως άχρονος και αΐδιος προϋπήρχες, εστήριξες την γην επάνω σε αδιάσειστον θεμέλιον και έργα των χειρών Σου είναι οι ουρανοί». Εδώ έχομε ανθρωπομορφισμό, που εκφράζει όμως την παντοδύναμι θέλησι του Θεού. Ο Θεός δεν έχει χέρια. «Οι ουρανοί θα χαλασθούν και θα χάσουν το τωρινό τους πρόσκαιρο σχήμα και σύστασι. Εσύ όμως, ο Θεός, παραμένεις αμετάβλητος και αναλλοίωτος. Και όλος ο κόσμος σαν ιμάτιο θα παληώση και σαν εξωτερικό ρούχο, που περιβάλλονται οι άνθρωποι, θα τον γυρίσης και θα τον περιτυλίξης και θα αλλάξη γινόμενος καινούργιος. Συ όμως, Θεέ, είσαι πάντοτε ο ίδιος και τα έτη σου θα είναι ατελεύτητα και δεν θα εκλείψουν ποτέ».
Αλλά και για τα σημερινά μας γνωστά δεδομένα, όπως λέγει αλλού ο Ψαλμωδός, τα χίλια δικά μας χρόνια είναι για τον Θεό σαν μία ημέρα, «ήτις διήλθε», η οποία επέρασε, είναι δηλαδή σαν μία στιγμή (Ψαλμ. 89, 4). Η, μπορούμε και αλλιώς αυτό να το εκφράσωμε, ότι δηλαδή παρελθόν, παρόν και μέλλον για τον Θεό είναι σαν ένα διαρκές παρόν. Βάζομε το «σαν» γιατί ο Θεός οντολογικά είναι εκτός χρόνου.
Οπότε τώρα, σύμφωνα με αυτά που ανεφέρθησαν λίγο πιο πριν, είτε πούμε «η ατέλεστος αιωνιότης του μέλλοντος αιώνος», είτε πούμε «η άχρονος αιωνιότης», είτε πούμε «η υπέρχρονος αιωνιότης», όλα αυτά έχουν τελικά το ίδιο νόημα και αποδίδουν την ίδια, ακατανόητη βέβαια στο βάθος, κατάστασι του μέλλοντος αλήκτου αιώνος.
Βέβαια, με τον παρόντα χρόνο συμβαίνουν τα εξής, τα οποία, ενώ είναι κάπως ανεξήγητα, τα ζούμε κάθε ώρα και στιγμή και τα παραδεχόμεθα όλοι. Διότι, με μία εντελώς πρόχειρη ματιά, από την εμπειρία μας, μπορούμε τον χρόνο να τον διαιρέσωμε σε τρία μέρη. Τον χωρίζομε στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Και παρελθόν είναι ο χρόνος που επέρασε, μέλλον είναι ο χρόνος που θα έλθη και παρόν είναι αυτό το οποίο ζούμε αυτήν την στιγμή.
Ο χρόνος που επέρασε, το παρελθόν, δεν υπάρχει πια, στην πραγματικότητα. Άρα, είναι σαν να μην υπάρχη ο χρόνος του παρελθόντος, επειδή δεν τον ζούμε. Ο χρόνος που θα έλθη, ακόμη δεν ήλθε. Άρα και αυτός δεν υπάρχει εν ενεργεία. Υπάρχει βέβαια μία θεωρητική τομή ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον. Υπάρχει ένα νοητό σημείο που χωρίζει το παρελθόν από το μέλλον. Και αυτό λέγεται

«παρόν». Αλλά, κάθε στιγμή που είναι ”παρον”, αμέσως τι γίνεται; Ακαριαίως γίνεται παρελθόν και ουσιαστικά είναι σαν να μην υπάρχη ούτε το παρόν. Δηλαδή, πριν καλά-καλά το ζήσομε, έφυγε. Είναι σαν να μην υπάρχη χρόνος, ενώ προφανώς ο χρόνος υπάρχει, αλλά καταλαβαίνετε με ποιά έννοια το λέγομε... Γι᾽ αυτό είπα ότι υπάρχει αυτό το παραδοξολόγημα.
Επ᾽ αυτών, λέγει ο Μέγας Βασίλειος: « Η ουχί τοιούτος ο χρόνος, ου το μεν παρελθόν ηφανίσθη, το δε μέλλον ούπω πάρεστι, το δε παρόν πριν η γνωσθήναι διαδιδράσκει την αίσθησιν;». Δηλαδή, «η μήπως δεν είναι τέτοιος ο χρόνος, του οποίου το παρελθόν εξαφανίσθηκε, το μέλλον ακόμη δεν έχει έλθει και το παρόν, πριν το ζήσωμε, έχει αποδράσει από την αίσθησί μας;». Τι καταπληκτικό είναι αυτό! Πράγματι, έτσι είναι. Το παρελθόν εξαφανίσθηκε. Το μέλλον ακόμη δεν ήλθε, το δε παρόν, πριν ακόμη γνωσθή, έχει αποδράσει, έχει φύγει από την αίσθησί μας. Όπως λέγει αλλού ο ίδιος Πατήρ, ώσπου να αναφέρωμε την λέξι «παρόν» από το π μέχρι το ν έχει φύγει στην ουσία το παρόν. Καταλαβαίνετε....
Φυσικά, λοιπόν, ο χρόνος υπάρχει και είναι ένα σπουδαιότατο στοιχείο. Είναι δημιούργημα του Θεού και έχει δοθή για πολλούς βέβαια λόγους, αλλά ο πρώτιστος λόγος δεν είναι τόσο για τις καθημερινές μας εργασίες, για την καθημερινότητά μας. Είναι για να μεγιστοποιήσωμε, εντός του χρόνου που μας δόθηκε και που δεν θα μας ξαναδοθή εις τον αιώνα τον άπαντα, την προσωπική αιωνία πνευματική αποκατάστασι και σωτηρία μας. Αυτή είναι η κατ᾽ εξοχήν αξία και σημασία του χρόνου που μας έχει δοθή σε αυτήν την ζωή.
Είναι δηλαδή ο χρόνος δημιούργημα του Θεού και ο,τι ο Θεός δημιουργεί το δημιουργεί γιατί υπάρχει κάποιος σκοπός. «Χρη γαρ, όπως λένε οι άγιοι Πατέρες, και τόπος και χρόνος τοις ενεργούσι». Χρειάζονται δηλαδή σ᾽ εκείνους που ενεργούν, και ο χρόνος και ο τόπος, όχι μόνον ένα από τα δύο αυτά στοιχεία. Και πρέπει με τον χρόνο να προαγώμεθα πνευματικά.
Τώρα, να τονίσωμε, στο σημείο αυτό, ότι δεν ισχύει η λεγομένη δήθεν «κυκλική θεώρησι του χρόνου», διότι, όπως προανεφέραμε, υπάρχει αυτή η ευθύγραμμη πορεία του χρόνου. Με απλά λόγια, «κυκλική θεώρησι» θα πη ότι όλα επαναλαμβάνονται, αρχίζουν από την αρχή. Όλα ξεκινούν δηλαδή εκ νέου από εκεί που ετελείωσαν. Και αυτό δεν είναι κάτι το απλό. Και βέβαια εξαπατούνται από τις διάφορες κυκλικές τροχιές που κάνει η γη γύρω από τον ήλιο. Αλλά, επιστημονικώς αποδεικνύεται ότι αυτά κάποτε θα σταματήσουν.
Η κυκλική θεώρησις του χρόνου δεν είναι απλώς μία θεώρησις, που είναι απλώς λάθος, αλλά είναι μία θεώρησις που οδηγεί στον μηδενισμό, οδηγεί στην απελπισία. Καταργείται η Δευτέρα Παρουσία, καταργείται ότι η ιστορία που άρχισε θα τελειώση. Έχει πάρα πολλές βαθειές, ολέθριες και αμετάκλητες συνέπειες για την τον σκοπό της υπάρξεως του ανθρώπου. Όχι μόνο για την αιωνία, αλλά και για την προσωρινή τύχη του ανθρώπου. Γιατί, αν όλα επαναλαμβάνωνται, όλα

στηρίζονται στην ειμαρμένη, στην τύχη δηλαδή κατά το κοινώς λεγόμενο, τι αξία θα έχη αυτή η ζωή; Δεν θα τελειώση ο χρόνος; Άρα, αφού δεν θα τελειώση ο χρόνος δεν θα έχωμε Δευτέρα Παρουσία, άρα γιατί να αγωνισθώ, άρα τι νόημα έχει η ζωή μου; Διότι, λίγο-πολύ όλα τα σύγχρονα φιλοσοφικά συστήματα θεμελιώνονται σε αυτήν την θεώρησι, την κυκλική, περί χρόνου.

Και αυτός είναι ο κυριώτερος λόγος που η ανθρωπότης ζει μέσα στην απελπισία σήμερα. Ζει το μαρτύριο αυτό του μηδενισμού. Και η αναρχία δεν είναι αποτέλεσμα απλώς διαφόρων σάπιων πολιτικοκοινωνικών συστημάτων. Βέβαια και αυτά συντελούν σε αυτό. Αλλά, η αναρχία είναι αποτέλεσμα κυρίως αυτής της μηδενιστικής φιλοσοφικής αντιλήψεως που υπάρχει. Και μία παράμετρος αυτής της περιρρέουσας φιλοσοφικής αντιλήψεως είναι αυτή η κυκλική θεώρησις, όπως είπαμε, του χρόνου. Τα πάντα να γυρίζουν και να τελειώνουν στο ίδιο σημείο. Βλέπει κανείς την ζωή, την ζωή του δηλαδή, χωρίς προορισμό, χωρίς νόημα. Γι᾽ αυτό και επαναστατεί, αλλά δεν ξέρει προς τα που να στραφή και τι του φταίει. Γι᾽ αυτό και οι αναρχικοί έχουν ”πιασει” το νόημα της ζωής, αλλά από την ανάποδη...

Η Αγία Γραφή αποκαλύπτει ότι ο χρόνος είναι γραμμικός. Επομένως, ξεκίνησε μαζί με την Δημιουργία, βαδίζει παράλληλα με αυτήν και θα τελειώση όταν θα τελειώση, η μάλλον, θα αλλαχθή η Δημιουργία. Έχει ο χρόνος δηλαδή αρχή και τέλος. ”Εκεινα που άρχισαν με τον χρόνο, με τον χρόνο και θα τελειώσουν”, τονίζουν αλλού οι άγιοι Πατέρες. Λέγει συγκεκριμένα ο Μέγας Βασίλειος: «Ει αρχήν έχη χρονικήν, μη αμφιβάλλης περί του τέλους». Εάν έχη αρχή χρονική, να μην αμφιβάλλης και για το τέλος.

Έτσι λοιπόν, ξεκίνησε η ιστορία. Και αφού ξεκίνησε, θα τελειώση. Θα τελειώσωμε όλοι, και σε προσωπικό επίπεδο, και σε γενικό παγκόσμιο επίπεδο και θα κριθούμε εν ημέρα Κρίσεως, γιατί αυτός είναι και ο τελικός σκοπός βέβαια που έγιναν όλα. Και όλα αυτά πορεύονται σε έναν τελικό σκοπό που έθεσε βέβαια ο Θεός. Θα τελειώσουν και θα αρχίση κάτι άλλο ανώτερο που δεν υπόκειται στην φθορά.

Άλλωστε, κάτι ανάλογο και φυσικά ακατανόητο με τα τωρινά δεδομένα θα συμβή και όσον αφορά στην ανάστασι των σωμάτων μας μετά την Δευτέρα Παρουσία. Γι᾽ αυτό και ο ιερός Χρυσόστομος λέγει ότι το νέο άφθαρτο σώμα μας θα είναι «αυτό και ουκ αυτό». Θα είναι το ίδιο, αλλά όχι το ίδιο. Δηλαδή, μεταξύ αναστημένου σώματος και του τωρινού μας θα υπάρχη, και ταυτότης, και διαφορά, όπως περίπου συμβαίνει μεταξύ του κόκκου του σίτου, που τον φυτεύομε στην γη, και του εξ αυτού προερχομένου στάχυος. Άλλο κατά προσέγγισιν παράδειγμα είναι εκείνο μεταξύ γονιμοποιημένου ωαρίου και του τελείου ανθρώπου, αργότερα.

Δηλαδή, στην Ανάστασι, ενώ μεν η πρώτη μας μορφή δεν θα εξαφανισθή, όμως δεν θα υπάρχουν τα αυτά ακριβώς υλικά στοιχεία τα οποία είχε το σώμα όταν χωρίσθηκε από την ψυχή και παρεδόθη στον τάφο, διότι θα είναι αλλαγμένα. Όπως λέγει ο ιερός Χρυσόστομος «ουχί άλλη ουσία σπείρεται εν τω τάφω, άλλη δε

εγείρεται, αλλ᾽ η αυτή βελτίων και λαμπροτέρα». Θα γίνουν, λοιπόν, πλείστες όσες ασύλληπτες μεταβολές στο ανθρώπινο σώμα.
Κλείνοντας αυτήν την συναφή με το κύριό μας θέμα παρένθεσι, λέμε ότι, εφ᾽ όσον το νέο ανακαινισμένο και άφθαρτο περιβάλλον και η νέα κατάστασις εις την οποία θα ευρίσκωνται οι αναστημένοι άνθρωποι θα είναι ξένα προς την παχυλότητα του παρόντος κόσμου, καθίσταται αυτονόητον ότι τα νέα μας σώματα πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να προσαρμόζωνται και να εναρμονίζωνται πλήρως προς το νέο περιβάλλον. Όπως λένε οι ερμηνευταί, θα είναι όπως του αναστημένου Χριστού, ελεύθερο επί παραδείγματι των περιορισμών της αποστάσεως, της βαρύτητος, και παντός ο,τι καθιστά το σημερινό μας σώμα δυσμετακίνητο, βαρύ, παχύ, θνητό, κλπ. Πάντως, θα είναι σώμα και θα διακρίνεται σαφεστάτως της ανθρωπίνης μας ψυχής, η οποία θα ενδυθή, ως οικητήριο εξ ουρανού, τούτο εκ νέου. Και όλα αυτά θα λαμβάνουν χώρα στα νέα δεδομένα του χρόνου που προανεφέραμε. Αιωνίως δηλαδή, αλήκτως, αχρόνως-υπερχρόνως.
Για τον Θεό είναι αδιάφορο αν υπάρχη κόσμος η όχι. Με αυτό φυσικά δεν εννοούμε αν ενδιαφέρεται ο Θεός για τον κόσμο. Προφανώς και ενδιαφέρεται άπειρα, αφού εξ αιτίας της αγάπης Του ενηνθρώπισε, κλπ. Οντολογικά όμως, ως προς την εσωτερική Του ύπαρξι και την ευτυχία είναι αδιάφορο αν υπάρχη η αν δεν υπάρχη κόσμος. Ούτε, του Θεού, του προστίθεται δόξα η ευτυχία η κάτι που του έλειπε πριν και τώρα με την δημιουργία του κόσμου δεν του λείπει, ούτε και του αφαιρείται κάτι.
Ο Θεός δημιουργεί μόνον λόγω του απείρου πλούτου της αγαθότητός Του. Άλλωστε, από το άπειρον του Θεού, αν προσθαφαιρέσωμε ο,τιδήποτε πεπερασμένο – κόσμο, Δημιουργία, κλπ. -, το άπειρο παραμένει πάλι άπειρο. Το άπειρο δεν γίνεται πτωχότερο η πλουσιώτερο. Δεν παθαίνει καμμία μεταβολή οντολογική. Όλα περνούν απαρατήρητα, με την έννοια δηλαδή της αναγκαιότητος.
Ενώ ο Θεός χαίρεται φυσικά και διψά την σωτηρία μας, χαίρεται για την πρόοδό μας, στην ουσία όμως δεν έχει καμμία ανάγκη αυτής της χαράς. Δεν του προστίθεται ευτυχία στην ευτυχία. Δεν του προστίθεται τίποτε. Γιατί αν του προσετίθετο κάτι, θα εσήμαινε ότι πιο πριν κάτι του έλειπε, άρα δεν ήτο τέλειος, όπερ άτοπον.
Ο Θεός, επειδή είναι υπερτέλειος, ούτε βελτιώνεται, ούτε γίνεται καλύτερος απ᾽ ο,τι είναι, και αντίστροφα. Δεν έχει ανάγκη ο Θεός από τίποτε. Είναι ανενδεής. Όπως λέγεται, επί το θεολογικώτερον εν προκειμένω για την Δημιουργία, ο κόσμος και παν το κτιστόν, λογικόν και μη λογικόν, δεν εισάγεται στην ενδοτριαδολογική ζωή της μιας Θεότητος ως συνπροσδιοριστική αρχή. Η «ιδέα» του κόσμου και όλο το θείο σχέδιο, η περί του κόσμου θεία δηλαδή βουλή, είναι βεβαίως αιωνία, η μάλλον προαιωνία και άναρχη, αφού «παν το θείον αεί ωσαύτως έχει», πάντοτε δηλαδή είναι το ίδιο. «Αεί έχει ωσαύτως», όπως επί παραδείγματι στον

Ευαγγελισμό λέγει ο Αρχάγγελος: «Βουλήν προαιώνιον αποκαλύπτων Σοι κόρη, κλπ.» Βουλήν προαιώνιον, άναρχη δηλαδή, αιώνια, κλπ.
Παρά ταύτα, δεν είναι η ιδέα του κόσμου και όλο το θείο σχέδιο εξ ολοκλήρου συναιώνια και συναΐδια με το είναι του Θεού, εφ᾽ όσον το θείο σχέδιο, κλπ. είναι εκδήλωσις της βουλήσεώς Του και όχι της αυτοσυνειδησίας Του. Σύμφωνα με την πατερική σκέψι, η τριαδικότης «προηγείται» της θελήσεως και βουλής του Θεού, εφ᾽ όσον η θεία θέλησις είναι ”μια”, κοινή και αδιαίρετος δι᾽ όλην την Αγίαν Τριάδα ενέργεια, όπως βέβαια και όλες οι υπόλοιπες θείες ενέργειες.
Όπως λέγει ο Μέγας Αθανάσιος «δεύτερον εστί το δημιουργείν του γεννάν τον Θεόν», διότι «το εκ φύσεως» είναι «πολλώ πρότερον», «υπέρκειται της βουλήσεως». Αυτά, ο Μέγας Αθανάσιος τα λέγει κατά Αρειανών. Και εννοείται, ότι η ιδέα του Θεού περί παντός κτιστού δεν είναι η ιδία η κτίσις, δεν είναι η ουσία της κτίσεως. Η κτίσις είναι αποτέλεσμα της ιδέας του Θεού. Η αναλλοίωτη, απλή, προαιώνια, άναρχη θεία ιδέα είναι πάντοτε έξω από τον χωροχρόνο, εκτός του κτιστού κόσμου. Όπως και η μετάβασις από το θεϊκό εννόημα – από την ”θεϊκη σύλληψι” – εις το έργον, εις την εκτέλεσι δηλαδή, εις το αποτέλεσμα του τριαδολογικού εννοήματος, δεν είναι μία πορεία εντός της θείας ιδέας, αλλά είναι μία εμφάνισις καινούργια, εξωτερική, ”εξωθεϊκη”, που είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία παντός κτιστού, λογικού και αλόγου. Δηλαδή, ανθρώπων, αγγέλων και όλης της κτίσεως. Η ουσία του Θεού δεν έχει καμμία σχέσι με ο,τιδήποτε κτιστό, παραμένουσα παντελώς υπεράγνωστος.
Η ενδοθεϊκή ζωή χωρίζεται απείρως από την κτίσι με ”Φως απρόσιτον”. Όπως λέμε, ο Θεός είναι «ο μόνος οικών φως απρόσιτον». Λέγει ο Μέγας Βασίλειος «τα ποιήματα – τα δημιουργήματα δηλαδή – είναι μεν ενδεικτικά της δυνάμεως και της σοφίας του Θεού, αλλ᾽ όχι και της ουσίας Του». Όταν λέμε ”ενδεικτικα” σημαίνει ότι αποκαλύπτουν, παρά το ασύλληπτο μεγαλείο τους, πεπερασμένο μόνο μέρος της άπειρης σοφίας του Θεού. Μόνον που η πεπερασμένη αυτή αποκάλυψις του Θεού εν τοις κτίσμασι είναι για κάθε ανθρώπινο νου, στο βάθος της, εντελώς απρόσιτη. Ξεπερνά την ανθρωπίνη δυνατότητα. Κι όπως λέγει ο ίδιος Πατήρ «αι μεν ενέργειαι Αυτού – του Θεού δηλαδή – ποικίλαι, η δε ουσία Αυτού απλή». Λέγει ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, όσα λέγομε περί Θεού δεν δείχνουν την θείαν φύσιν, αλλά ”τα περί αυτήν”, τις ενέργειές Της δηλαδή. Όλα αυτά βέβαια δεν σημαίνουν ότι υπάρχει διαίρεσις – άπαγε – η χωρισμός του Θεού σε ουσία και ενέργεια.
Λέγει ο π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ: «Η ενέργεια του Θεού προέρχεται, ”προιησι” από την ουσία Του, αλλά και ”προϊουσα” δεν χωρίζεται από αυτήν. Η ενέργεια του Θεού δεν είναι η ίδια η ουσία Του, αλλά ούτε και ένα ”συμβεβηκος” Της. Είναι αναλλοίωτος και συναΐδιος με τον Θεόν. Προϋπάρχει της κτίσεως. Και αποκαλύπτει την περί αυτής δημιουργόν θέλησιν του Θεού».
Αλλά, ας αφήσωμε τα ανεξάντλητα και κάπως δυσνόητα θεολογικά μηνύματα τα

απορρέοντα από την αποκάλυψι του Θεού και ας μιλήσωμε πιο βιωματικά, πρακτικά, και να τονίσωμε ότι το πιο σημαντικό για μας τώρα είναι ότι, εάν πραγματικά το επιθυμούμε, εάν Του το επιτρέψωμε, ο άχρονος και ακατάληπτος Θεός μπορεί να μας συναντήση.

Λέγει η Αποκάλυψις: «Ιδού έστηκα επί την θύραν και κρούω• εάν τις ακούση της φωνής μου και ανοίξη την θύραν, και εισελεύσομαι προς αυτόν και δειπνήσω μετ' αυτού και αυτός μετ' εμού» (Αποκ. Γ΄, 20). Μπορεί ο Θεός να μας συναντήση οποιαδήποτε χρονική στιγμή της ζωής μας. Αυτό είναι το ζητούμενο και το ευκταίο.

Δεν θα πρέπη να μας ενδιαφέρη δηλαδή η σχολαστική μέτρησις του χρόνου, που πάντα είναι συμβατική και μη ακριβής, αλλά η μεταμόρφωσις του χρόνου, το πως δηλαδή ένας Ορθόδοξος Χριστιανός μπορεί εν χρόνω να βιώση το αιώνιο, το άχρονο. Πως δηλαδή με την αποκάλυψι του Θεού στους αξίους, με την είσοδο στον «συμπεπυκνωμένο χρόνο» της Θείας Λειτουργίας και στον λεγόμενο "λειτουργικο χρόνο", εμπειρικά και οντολογικά πλέον η χρονική μας ύπαρξις εισάγεται, συν-κράται, σε άλλες διαστάσεις, όταν εναγκαλίζεται και συνουσιάζεται με την άκτιστη Θεία ενέργεια, που δεν έχει βέβαια ούτε χρονική αρχή, ούτε τέλος. Θα πρέπη πρακτικά να μας ενδιαφέρη μόνον η εν χρόνω προσωπική μας μεταμόρφωσις και συνάντησις με τον αιώνιο και άχρονο Θεό, ο οποίος δια τούτο εσαρκώθη για να γίνωμε εμείς θεοί κατά Χάριν και επέρασε και εισήχθη σαρκί θεληματικώς μέσα στην ανθρώπινη ταλαίπωρη ιστορία μας.

Οι χρονολογίες ασφαλώς μπορεί να θεωρηθούν συμβολικές, συμβατικές. Άλλωστε και οι χριστιανικές εορτές είναι μεν σημαντικώτατες, αλλά στην ουσία είναι απλώς βοηθητικοί χρονικοί σταθμοί που μας βοηθούν στην κατά Χριστόν προκοπή μας, εφ᾽ όσον δια μέσου αυτών οικειοποιούμεθα τα διάφορα γεγονότα προς δική μας προσωπική πνευματική αναγέννησι. Αυτός άλλωστε είναι και ο σκοπός των.

Γι᾽ αυτό και όσοι πολεμούν και προσπαθούν να περιθωριοποιήσουν και ει δυνατόν να εξαφανίσουν τις χριστιανικές εορτές με διάφορες ωραίες δικαιολογίες, στην ουσία είναι θεομάχοι, είναι όργανα, είτε εν επιγνώσει, είτε εν αγνοία, του Διαβόλου.

Αποκορύφωμα δε όλων αυτών είναι η προσπάθειά τους να καταργήσουν την αργία της Κυριακής. Αίσχος και ντροπή! Τι να πούμε; Τα ξέρετε, τα έχομε πη και άλλες φορές. Είναι πάρα πολύ προφανή. Είναι προφανές, ότι πλέον έχουν πέσει και οι τελευταίες μάσκες. Θα είμαστε αναπολόγητοι, εάν προφανώς δεν αντιδράσωμε. Και να αντιδράσωμε φυσικά δυναμικά, αλλά και κατά Θεόν.

Πιστεύω, καταλαβαίνετε τώρα την σημασία και τις συνέπειες όλων αυτών, πόσο μας ωφελούν οι χριστιανικές εορτές και αργίες. Και είναι αργίες όχι για να πηγαίνωμε εκδρομές η να έχωμε την αμαρτωλή ψυχαγωγία, αλλά για να προαγώμεθα πνευματικά, να έχωμε δηλαδή την χριστιανική ψυχαγωγία, που θα πη

αγωγή και πρόοδος της ψυχής μας.
Αυτό που θέλω τώρα να σας επισημάνω είναι ο προαναφερθείς λειτουργικός χρόνος, ο οποίος καθιστά τα πάντα – παρελθόν, παρόν και μέλλον – ένα αδιάκοπο παρόν, ένα αιώνιο «σήμερον».
Όταν λέμε «σήμερον κρεμάται επί ξύλου», δεν το λέμε τυχαία, δεν λέγεται ποιητική αδεία, ούτε είναι ένα καλολογικό στοιχείο. Έχει το νοήμά του. Όταν λέμε «σήμερον ο Δεσπότης κλίνει τον αυχένα χειρί τη του Προδρόμου» στα Θεοφάνεια, η την Πεντηκοστή, όταν ψάλλωμε «παράδοξα σήμερον είδον τα έθνη πάντα εν πόλει Δαυΐδ», και πολλές άλλες φορές λέμε αυτό το «σήμερον». Όπως λέμε «σήμερον της σωτηρίας ημών το κεφάλαιον». Πότε τελικά κατά αλήθειαν ισχύει αυτό το «σήμερον»; Και πως είναι δυνατόν να ισχύη, εφ᾽ όσον το επαναλαμβάνωμε κάθε χρόνο και πολλές φορές τον χρόνο για κάποιες εορτές;
Αυτά τα επεξηγεί ο μακαριστός αρχιμανδρίτης π. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος ως εξής:
«Πάντοτε και δια πάντα. Η Εκκλησία δεν είναι δούλη εις τον ρέοντα υλικόν χρόνον, καίτοι κινείται εντός αυτού, όπως και εντός του υλικού χώρου. Η Εκκλησία, ούσα προθάλαμος και πρόγευσις της αιωνιότητος, ζει έναν άχρονο χρόνο, εν διηνεκές σήμερον, εν αδιάλειπτον και σταθερόν και αμετακίνητον παρόν. Η Εκκλησία εορτάζουσα τα διάφορα γεγονότα της επί γης παρουσίας του Κυρίου – Γέννησις, Θεοφάνεια, κλπ. – δεν πράττει τούτο προς απλήν ανάμνησιν εν τη ψυχολογική εννοία του όρου, αλλά βιοι μυστικώς αυτά τα εορταζόμενα γεγονότα. Όπως λέμε «χθες συνεθαπτόμην σοι Χριστέ, συνεγείρομαι σήμερον αναστάντι σοι», ψάλλει παν μέλος της Εκκλησίας, ακριβώς διότι δεν αναμιμνήσκεται απλώς τα γεγονότα αυτά, αλλά συμμετέχει μυστικώς εις το Πάθος και εις την Ανάστασιν του Σωτήρος». Τα οικειοποιείται πλήρως. Όπως λέμε «αναζωγραφούμε τα υστερήματα των παθημάτων του Χριστού».
Και συνεχίζει ο π. Επιφάνιος: «Εν τω ουρανώ, ούτε χρόνος υπάρχει, ούτε ημερονύκτιον, ούτε εορταί και πανηγύρεις προς τιμήν τούτου και εκείνου του γεγονότος η του δείνος Αγίου, αλλά μόνον μία και μοναδική εορτή και πανήγυρις μηδέποτε διακοπτομένη και μηδέποτε λαμβάνουσα πέρας. Εν τω λειτουργικώ χρόνω της Εκκλησίας τα πάντα, και τα πρώτα, και τα έσχατα, είναι «σήμερον»». Άλλωστε, στην Θεία Λειτουργία, πριν από το «τα σα εκ των σων», τι λέμε; «Μεμνημένοι της Δευτέρας Παρουσίας….». Θυμόμαστε κάτι που ακόμη δεν έχει λάβει χώρα, δηλαδή.
Αυτό λοιπόν που μας ωφελεί είναι ότι κάθε ώρα και στιγμή πρέπει όλοι μας να βάζωμε νέα αρχή μετανοίας. Όταν ο Διάβολος μας λέγη «αύριο, αργότερα μετανόησε», εμείς να λέμε, στον σατανικό αυτόν λογισμό, «σήμερα, τώρα, αυτήν την στιγμή, μετανοώ – γιατί το τώρα ορίζω, το αύριο δεν το ορίζω – και αύριο ας γίνη το θέλημα του Θεού». Διότι, η αναβολή είναι ματαίωσις, η δε ματαίωσις

καταστροφή. Λέγει ο Άγιος Ισαάκ ο Σύρος: «Όποιος αναβάλλει τα έργα της μετανοίας, πορεύεται μετά πονηρίας ενώπιον του Θεού». Το ολιγώτερο που μπορούμε να πούμε είναι ότι είναι άγνωστο το μέλλον, ο χρόνος του θανάτου μας, κλπ. Άλλωστε, πάμπολλα είναι τα γνωστά παραδείγματα. Ως γνωστόν ο Θεός «ου μυκτηρίζεται». Ο Θεός δηλαδή δεν εμπαίζεται. Άλλο το να μη ξέρης και να σε φωτίση ο Θεός να μετανοήσης, και άλλο να το κάνης εν επιγνώσει και να αναβάλλης συνεχώς. Κάποτε εξαντλείται ο χρόνος που σου δίδει ο Θεός.
Λένε οι κοσμικοί άνθρωποι «ο χρόνος είναι χρήμα». Εμείς, όμως, απερίφραστα διαλαλούμε ότι ο χρόνος είναι «κρίμα». Είναι κρίμα, όχι χρήμα. Εάν το θέλετε, είναι πνευματικό χρήμα. Είναι δηλαδή πολύτιμος. Κάθε στιγμή του χρόνου έχει την μοναδικωτάτη της αξία, διότι εάν την χρησιμοποιήσωμε δεόντως, αυξάνει μέσα μας η θεογνωσία. Ο,τι δεν αντέχει στην αιωνιότητα είναι αμαρτία. Ο,τι όμως ωφελεί στην αιωνιότητα, αυτό είναι αρετή.
Η αξία του χρόνου αυτής της ζωής είναι ότι από το πως θα χρησιμοποιήσωμε την κάθε ώρα και στιγμή αυτής της ζωής εξαρτάται η μέλλουσα υπέρχρονη αποκατάστασί μας.
Άλλωστε, ”εν τη οικία του Πατρός πολλαί μοναί εισίν”. Και ”αστηρ αστέρος διαφέρει εν δόξη”. Όσο καθαρωτέρα έχει κάποιος την ψυχή του, τόσο και καθαρώτερον τον Θεόν όψεται και τοσούτον λαμπρότερον την αιώνιον Αυτού δόξα θα αντανακλά. Διότι, εντός της Βασιλείας του Θεού «ου πάντες των αυτών απολαύσονται». Ο Θεός είναι αγάπη, αλλά είναι και δικαιοσύνη. Θα διαφέρουν δηλαδή τα πνευματικά ”πηγαδακια” στα οποία θα ανήκουν οι σεσωσμένοι, ανάλογα με την εδώ καθαρότητα που απέκτησαν.
Με βάσι λοιπόν τα προαναφερθέντα θεολογικά και πνευματικά πλαίσια, εύχομαι σε όλους σας καλή και καρποφόρα νέα εκκλησιαστική χρονιά «εξαγοραζόμενοι τον καιρόν, ότι αι ημέραι πονηραί εισι» (Εφεσ. Ε΄, 16). Και να μη προφασιζώμεθα διάφορες δικαιολογίες αμετανοησίας, διότι οι άνθρωποι δυστυχώς τις πιο πολλές φορές είναι δυστυχισμένοι, διότι ”κολλουν” στο παρελθόν που το κουβαλούν μαζί τους. Δεν αναφερόμεθα στις προλήψεις του παρελθόντος που χωρίς την θέλησί μας συνεχίζουν να μας βασανίζουν, αλλά σε πράγματα που ενώ έχουν εκλείψει και δεν μας επηρεάζουν σήμερα, εμείς, παρά ταύτα, συνεχώς τα ενθυμούμεθα και τα ανατροφοδοτούμε μέσα μας σαν να συμβαίνουν και τώρα. Έτσι, τα διάφορα πάσης φύσεως τραύματα του παρελθόντος συντηρούνται και παραμένουν.
Άλλωστε, λέγει ο Απόστολος Παύλος: «Εν δε, τα μεν οπίσω επιλανθανόμενος τοις δε έμπροσθεν επεκτεινόμενος κατά σκοπόν διώκω επί το βραβείον της άνω κλήσεως του Θεού εν Χριστώ Ιησού» (Φιλιπ. Γ΄, 14). Σε ελεύθερη μετάφρασι: «Αλλ᾽ ένα πράγμα κάνω, δι᾽ ένα φροντίζω, λησμονώ μεν όσα έγιναν εις το παρελθόν, που τα έχω αφήσει οπίσω μου, απλώνομαι δε διαρκώς και σπεύδω προς εκείνα που είναι εμπρός μου και που μένουν ακόμη ανεκτέλεστα – και πρέπει δηλαδή να τα

εφαρμόσω, και πρέπει να τα εκτελέσω – κι έτσι προχωρώ κατ᾽ ευθείαν προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και τρέχω βιαστικά για να λάβω το βραβείο, το οποίο μας επιφυλάσσει η πρόσκλησις προς τον ουρανόν επάνω, όπου μας καλεί ο Θεός δια του Ιησού Χριστού».
Εύχομαι, αγαπητοί μου αδελφοί, σε όλους μας, καλή μετάνοια, και τώρα και πάντοτε και ως το τέλος της πρόσκαιρης ζωής μας, διότι τα έργα της μετανοίας ποτέ δεν τελειώνουν.
Καλή Χρονιά με κατά Χριστόν πρόοδο!

Αρχιμανδρίτης Αρσένιος Κατερέλος
Ηγούμενος Ι. Μονής Αγίου Νικολάου Δίβρης Φθιώτιδος
(Εσπερινή ομιλία εις την Ιεράν Μονήν Αγίου Νικολάου Δίβρης Φθιώτιδος 31-8-2013)

Πηγή: impantokratoros.gr